

تاریخ: ۱۴۰۳/۱۰/۰۲

شماره: ۱۲۱، ۱۰۹/۵

باسمه تعالی

سرکار خانم دکتر مریم عزیزیان

عضو محترم هیأت علمی گروه تاریخ دانشگاه فردوسی مشهد

با سلام و تحیت

احتراماً، از حضور جنابعالی در همایش ملی «سنت و سیره سیاسی حضرت فاطمه زهرا(س)» و ارائه سخنرانی با عنوان «نگاه عباس محمود عقاد اندیشمند معاصر مصری به سیره حضرت فاطمه زهرا(س)» تقدیر به عمل می‌آید.
توفیق روزافزون‌تان را در گسترش فرهنگ والای ولایت و امامت از پروردگار یگانه خواهیم.

دکتر محمدتقی اعلی
رئیس دانشگاه تبریز

انتشارات دانشگاه تبریز

چکیده مقالات همایش ملی

سنت و سیره سیاسی حضرت فاطمه زهرا ؑ سلام الله علیها

به اهتمام

دکتر محمدعلی پرغو

دکتر ناصر صدقی

دی ماه ۱۴۰۳

سرشناسه	همایش ملی سنت و سیره سیاسی حضرت فاطمه زهرا(س) (نخستین : ۱۴۰۳: تبریز)
عنوان و نام پدیدآور	چکیده مقالات همایش ملی سنت و سیره سیاسی حضرت فاطمه زهراء سلام الله عليها به اهتمام دکتر محمدعلی پرغو و دکتر ناصر صدقی؛ تهیه کننده: مؤسسه تاریخ و فرهنگ ایران
مشخصات نشر	تبریز، دانشگاه تبریز، انتشارات ۱۴۰۳
مشخصات ظاهری	۸۶ صفحه
فروست	انتشارات دانشگاه تبریز؛ ۸۶۴
شابک	۵-۷۴-۷۷۱۱-۶۲۲-۹۷۸-۴۵۰۰۰ ریل
وضعیت فهرست نویسی	فیا
موضوع	فاطمه زهرا(س)، ۸؟ قبل از هجرت- ۱۱ قبل- کنگره ها
موضوع	Fatimah Zahra, The Saint -- Congresses
شناسه افزوده	پرغو، محمدعلی، ۱۳۴۴-، گردآورنده
شناسه افزوده	صدقی، ناصر، ۱۳۵۵-، گردآورنده
شناسه افزوده	دانشگاه تبریز، مؤسسه تاریخ و فرهنگ ایران
رده بندی کنگره	BP۲/۲۷
رده بندی دیویی	۲۹۷/۹۷۳
شماره کتابشناسی ملی	۸۸۳۸۴۵
اطلاعات رکورد کتابشناسی	فیا

انتشارات دانشگاه تبریز

چکیده مقالات همایش ملی سنت و سیره سیاسی حضرت فاطمه زهراء سلام الله عليها

دکتر محمدعلی پرغو- دکتر ناصر صدقی

انتشارات دانشگاه تبریز؛ ۸۶۴

۱۴۰۳-اول

۵-۷۴-۷۷۱۱-۶۲۲-۹۷۸

www.publication.tabrizu.ac.ir

به اهتمام:

ناشر و فروست:

تاریخ و نوبت چاپ:

شابک

سایت:

این اثر مشمول قانون حمایت از مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است. هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون

اجازه ناشر، نشر یا پخش کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

نشانی: تبریز - بلوار ۲۹ بهمن - دانشگاه تبریز - تلفن: ۳۳۳۹۲۶۶۹ نمایر: ۳۳۳۴۲۵۶۲

چکیده مقالات همایش ملی «سنت و سیره سیاسی حضرت فاطمه زهراء سلام الله عليها»

- دفاع از ولایت در سیره سیاسی حضرت فاطمه زهراء(س) ۳۴
شکری، محمد
- بررسی و تحلیل سیره سیاسی حضرت فاطمه(س) از دیدگاه مقام معظم رهبری ۳۵
شمع سوزان، محمد / علیمحمدی، عبدالمجید / خوشزبان، میثم
- تبلیور مفهوم جهاد کبیر در سیره سیاسی و اجتماعی حضرت فاطمه زهرا(س) ۳۶
شهریاری، بهادر
- تبلیور شخصیت فاطمه(س) در آئینه القاب و کتبه‌های رایج در نزد فریقین (شیعه و اهل سنت) ۳۷
صالحیان‌راد، کمال‌الدین
- ارتباط نبوت و امامت در افکار حضرت زهرا(س) ۳۸
طباطبایی، زهرا / نورایی، محسن
- اقدامات سیاسی حضرت زهرا(س) در برابر گفتمان سقیفه ۳۹
طیسی، ناهید
- مواضع سیاسی حضرت زهرا(س) در بحران‌های زمانه ۴۰
عاقل نهند، سمیه
- امکان‌سنجی سیره حضرت فاطمه(س) در ورود به ادبیات داستانی ۴۱
عالمی، خدیجه
- تحلیل علل اعطاء کنیه تکریمی «ام‌ابیها» به حضرت فاطمه زهرا(س) ۴۲
عالمیان، علی‌اکبر
- تحلیل موضع سیاسی حضرت زهرا(س) در بحران سقیفه ۴۳
عبداللهی، فاطمه
- حضرت فاطمه(س) در روایات اهل سنت ۴۴
عزیزی، الهام
- اندیشمندان معاصر مصری و تاریخ‌نگاری دینی (مطالعه موردی: نگاه عباس محمود عقاد به سیره حضرت زهرا(س)) .. ۴۵
عزیزیان، مریم
- حیات فردی و سیاسی حضرت زهرا(س) به روایت محمد بن حسین رازی ۴۶
عزیزیان، مریم / صفوی، حلیمه
- نقش بینش توحیدی حضرت زهرا(س) در کنش‌گری سیاسی ۴۷
علیانسب، سیدعلی / شمع سوزان، محمد
- واکاوی حجیت عملکرد سیاسی حضرت زهرا(س) بر مبنای کلام امامیه ۴۸
علیمحمدی، عبدالمجید
- سیره سیاسی حضرت زهرا(س) در رویدادهای پس از رحلت پیامبر(ص) ۴۹
غیائی ثانی، اعظم
- بررسی حجیت حضرت فاطمه(س) از منظر قرآن و روایات ۵۰
فخری دمشقیه، قدسی / مرتاضی، احمد

اندیشمندان معاصر مصری و تاریخ‌نگاری دینی (مطالعه موردی: نگاه عباس محمود عقاد به سیره حضرت زهرا(س))

عزیزیان، مریم^۱

چکیده

مؤلفان و نویسندگان اهل سنت توجه ویژه‌ای به زندگانی حضرت زهرا(س) در سیره‌ها و تراجم مبذول داشته‌اند. در دوره معاصر، برخی از اندیشمندان مسلمان متناسب با نیازهای عصری، زندگانی شخصیت‌های صدر اسلام را بازخوانی و بازتولید کردند. عباس محمود عقاد یکی از این افراد بود که زندگی بسیاری از این مشاهیر را نگاشت. از آنجا که عقاد، شخصیت چندوجهی ادبی، تاریخی، روزنامه‌نگاری و سیاسی داشت، مطالعه دیدگاه‌های او می‌تواند نگاه متفکران معاصر اهل سنت را نسبت به صدر اسلام و به‌ویژه وقایع چالش برانگیز نشان دهد و زاویه دیدهای گوناگون آنان را روشن سازد. نتیجه این قبیل تحقیقات برای ایجاد فضای بین‌الذّهانی ملل اسلامی و تقریب مذاهب نیز، مفید و ضروری است. این مقاله، درصدد است نحوه روایت عقاد از زندگانی حضرت زهرا(س) را مورد مطالعه و تحلیل قرار دهد. پرسش این تحقیق آن است که چرا عقاد در ۱۹۵۳م، زندگانی فاطمه دختر پیامبر(ص) را به رشته تحریر درآورد و نحوه روایت او از زندگانی این بانو به ویژه حیات سیاسی و اجتماعی ایشان چگونه بود؟ نتیجه این تحقیق نشان می‌دهد که عقاد این کتاب را به سبب حب و علاقه به اهل بیت(ع) که در اثر تربیت ویژه خانوادگی ایجاد شده بود و نیز، در جهت الگوسازی برای معاصرانش و نقد خاورشناس معاصرش نگاشت. عباس محمود با دنبال کردن عنصر زمینی تأثیر وراثت و تربیت خاندانی، زندگانی و شخصیت حضرت زهرا را تحلیل کرد. توصیف او از مخالفت دختر پیامبر با خلافت ابوبکر و ماجرای فدک همزمان، هم با تحسین ایشان و هم توجیه خلیفه همراه است. هرچند، عقاد نتوانست کاملاً از پیش‌فرض ذهنی اهل سنت در خصوص عدالت صحابه رهایی یابد، اما کوشش وی برای یک تحلیل منصفانه، بستر ایجاد یک فضای بین‌الذّهانی برای تقریب دیدگاه‌های شیعی و سنی را مهیا کرده است.

واژگان کلیدی: حضرت فاطمه(س)، عباس محمود عقاد، حیات سیاسی، وراثت

^۱ . استادیار گروه تاریخ، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد. maryamazizian@um.ac.ir

حیات فردی و سیاسی حضرت زهرا(س) به روایت محمد بن حسین رازی

صفوی، حلیمه^۱

عزیزیان، مریم^۲

چکیده

اهمیت نسب و جایگاه معنوی خاندان پیامبر(ص) سبب ظهور گونه سیره‌نگاری و شرح حال‌نگاری درباره معصومین(ع) و اهل بیت(ع) شد. هرچند، در تمامی این سیره‌ها، زندگانی ائمه(ع) روایت می‌شد ولی علمای شیعی در قرون مختلف، همواره از یک زاویه به ابعاد مختلف حیات معصومین نمی‌نگریستند. یکی از این تفاوت‌ها و تغییرات در این متون، مربوط به حیات حضرت فاطمه زهرا است. از این‌رو، مطالعه نحوه بازنمایی مؤلفان شیعی در قرون مختلف از حیات زهرا(س) می‌تواند جنبه‌های مختلف زندگانی ایشان را شناسایی کند. در این مقاله، قصد بر آن بود که نحوه خوانش محمد بن حسین رازی، یکی از متکلمان و مورخان مشهور شیعی در سده ششم و ابتدای هفتم هجری را از حیات حضرت زهرا(س) مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد. پرسش برآمده از این مسئله آن بود که رازی از کدام زوایا زندگانی حضرت فاطمه(س) به ویژه سیره سیاسی ایشان را روایت و تحلیل کرد؟ انتخاب رازی از آن‌رو اهمیت دارد که هنوز، ویژگی‌های شرح حال‌نگاری درباره ائمه(ع) در سده ششم و ابتدای هفتم هجری آن‌گونه که بایسته است، مورد مطالعه همه‌جانبه قرار نگرفته است. پس، نتایج این تحقیق، می‌تواند شناخت ما را از میراث شیعه در این قرون افزایش دهد. نتیجه تحقیق نشان می‌دهد رازی با نگرش فرازمینی به ذکر معجزات در حیات فردی حضرت زهرا(س) بسنده کرد. اما نگرش زمینی و مادی در توصیف او از زندگانی سیاسی حضرت فاطمه(ع) غلبه داشت. مشکله اصلی رازی در ترسیم حیات سیاسی فاطمه زهرا(س)، رفع ابهامات و بطلان استدلال‌های مدعیان فرق درخصوص فدک از طریق کاربرد روش‌های کلامی، فقهی، حدیثی و به‌ویژه تاریخی بود.

واژگان کلیدی: حضرت زهرا(س)، محمد بن حسین رازی، نزهة الکرام، حیات سیاسی، فدک

^۱ . دانش آموخته کارشناسی ارشد گروه تاریخ تشیع، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد.

Halimehsafavi@gmail.com

^۲ . (نویسنده مسئول). استادیار گروه تاریخ، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد. maryamazizian@um.ac.ir